

מדינת ישראל – משרד הבריאות

החטיבה לעניני בריאות

מנהל רפואה

חוזר מס': 10/2010

ירושלים, ט"ו אדר, תש"ע
1 מרץ, 2010

תיק מס': 1/0/200

אל: מנהלי בתי החולים

הנדון: אמצעי זהירות שגרתיים במוסדות רפואיים

הננו להביא בזאת לידיעתכם את חוזר היחידה הארצית למניעת זיהומים במשרדנו בנושא שבנדון.

הואילו להעביר תוכן חוזר זה לידיעת כל הנוגעים בדבר במוסדכם.

ב ב ח ה,
ד"ר חזי לוי
ראש מינהל הרפואה

העתק : המנהל הכללי

המשנה למנהל הכללי

ס/מנכ"ל בכיר למנהל ולמשאבי אנוש

ס/מנכ"ל בכיר לתכנון ובינוי מוסדות רפואה

ס/מנכ"ל לכלכלת בריאות

ס/מנכ"ל לתכנון תיקצוב ולתימחור

ס/מנכ"ל קופות חולים

ס/מנכ"ל להסברה ויחסים בינלאומיים

ראש המינהל לטכנולוגיות רפואיות ותשתיות

נציב קבילות הציבור ע"פ חוק ביטוח בריאות ממלכתי

חשב המשרד

היועצת המשפטית
אחות ראשית ארצית וראש מינהל הסיעוד
ראש שרותי בריאות הציבור
רופאי מחוזות – לשכות בריאות מחוזיות
מנהל האגף למדיניות טכנולוגיות רפואיות
מנהל אגף רישוי מוסדות ומכשירים
ראש שרותי בריאות הנפש
מנהל האגף לגריאטריה
מנהל האגף לרפואה כללית
מנהל האגף לרפואה קהילתית
מנהל אגף בריאות השן
מנהל אגף הרוקחות
מנהל האגף לשרותי מידע ומחשוב
מנהלת תחום רישום ומידע רפואי
מנהל המרכז הלאומי לבקרת מחלות
מנהל האגף לשעת חרום
מנהלת האגף להבטחת איכות
מנהל אגף ביקורת פנים
מנהלי האגפים הרפואיים – קופות החולים
מנהל המחלקה לאבזורים ומכשירים רפואיים
מנהל תחום מינהל ומשק
מנהל המחלקה לאפדמיולוגיה
מנהל המחלקה למעבדות
מרכזת המועצות הלאומיות
הספרייה הרפואית
אחראית ארצית על הסיעוד – ברפואה כללית
אחראית ארצית על הסיעוד – בבריאות הנפש
אחראית ארצית על הסיעוד – בבריאות הציבור
אחראית ארצית על הסיעוד – בגריאטריה
אחות ראשית – קופ"ח הכללית
הרופא הראשי האגף לטיפול במפגר - משרד הרווחה
קרפ"ר – צ.ה.ל
רע"ן רפואה- מקרפ"ר
קרפ"ר – שרות בתי הסוהר
קרפ"ר – משטרת ישראל
מנכ"ל הסתדרות מדיצינית – "הדסה"
יו"ר ההסתדרות הרפואית בישראל
יו"ר ארגון רופאי המדינה
יו"ר המועצה המדעית – ההסתדרות הרפואית
מנכ"ל החברה לניהול סיכונים ברפואה
בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי
ארכיון המדינה
מנכ"ל חברת ענבל
מנהלת המחלקה לניהול סיכונים - חברת ענבל

כתובת אתר האינטרנט בו מפורסמים חוזרי מינהל הרפואה וחוזרי
מנכ"ל היא: - www.health.gov.il

אמצעי זהירות שגרתיים (standard precautions) במוסדות רפואיים - הנחיות

תקציר

אמצעי זהירות שגרתיים (standard precautions) במוסדות רפואיים נועדו למניעה של הדבקה במחוללי זיהום בסביבה הטיפולית, על פי הסיכון הגלום בפעילות נתונה, ללא קשר לסטטוס זיהומי ידוע או חשוד של מטופל או מטפּל.

קידום של אמצעי זהירות שגרתיים כחלק מתפיסה של בטיחות הטיפול הרפואי משפר היענות הצוות לסטנדרטים מקצועיים ומצמצם סיכונים הקשורים בפעילות הרפואית בשגרה ובהתמודדות עם אירועים חריגים טבעיים או מעשה ידי אדם.

מסמך זה מפרט הנחיות לשימוש בציווד מיגון אישי, הנחיות למניעה של תחלואה נשימתית מדבקת והנחיות להזרקה בטיחותית ומניעת פגיעה מחפצים חדים. קבצי ההנחיות להיגיינת ידיים, חיטוי וניקוי סביבתי וטיפול בכביסה ופסולת במוסדות רפואיים מפורטים במסמכים נפרדים.

חובה על מנהל מוסד רפואי לקדם בטיחות הטיפול הרפואי ע"י הקצאת המשאבים והתשתיות הנדרשים ליישום אמצעי זהירות שגרתיים במוסד, בכללם זמינות של ציווד מיגון אישי, עזרים להזרקה בטיחותית ותוכניות הדרכה לצוותים וכן לבקר תקופתית ישום ההנחיות.

תוכן

1. רקע
2. מטרת ההנחיות
3. סימוכין
4. חלות ואחריות
5. הגדרות
6. הנחיות
 - 6.1 ציווד מיגון אישי
 - 6.2 היגיינה נשימתית
 - 6.3 הזרקה בטיחותית
7. נספחים
 - 7.1 נספח א: לבישה של ציווד מיגון אישי
 - 7.2 נספח ב: הסרה של ציווד מיגון אישי לאחר השימוש

1. רקע

אמצעי זהירות שגרתיים (standard precautions) הם אמצעים בסיסיים במניעת זיהומים שנועדו לצמצם סיכון הדבקה במחוללים המועברים ע"י דם ומחוללי זיהום אחרים בסביבה הטיפולית, ממקורות ידועים ובלתי ידועים. יש ליישם **תמיד**, בהתאם לסיכון הגלום בפעילות טיפולית נתונה וללא קשר למידע על נשאות מחוללים או היעדרה.

היגיינת ידיים היא מרכיב מרכזי באמצעי זהירות שגרתיים. בנוסף להיגיינת ידיים, על פי הסיכון הצפוי למגע בדם, נוזלי גוף, הפרשות ומחוללי זיהום, נדרש שימוש ב**ציוד מיגון אישי** למניעה של חשיפת העור, ריריות ובגדי המטפל למחוללי זיהום.

היגיינה נשימתית, במצבים של מחלה נשימתית חדה ממקור לא ידוע, היא מרכיב בסיסי בהכלת מקור זיהום ומניעת התפשטות תחלואה מדבקת ומחייבת כלל השוהים במוסדות רפואיים (צוות, מטופלים ומבקרים).

אמצעי הזהירות מדגישים סטנדרטים אחידים בהתנהלות וביצוע של פעולות בסיכון להעברת מחוללים ממטפל ומסביבה למטופל ולצוות וכוללים **מניעה של פגיעה מחפצים חדים והזרקה בטיחותית**.

במצבים בהם קיים סיכון להדבקה במחוללי זיהום מיוחדים באמצעות מגע, טיפות או אוויר, **בנוסף** לאמצעי הזהירות השגרתיים, יש לנקוט באמצעי זהירות **מיוחדים**: בידוד מגע, בידוד טיפתי ובידוד אוויר.

2. מטרות ההנחיות

- 2.1. הגדרת המצבים והפעולות בסביבה הטיפולית בהם יש להשתמש בציוד מיגון אישי.
- 2.2. הגדרת הפעולות הנדרשות למניעה של הדבקה בתחלואה נשימתית חדה בסביבה הטיפולית.
- 2.3. הגדרת התהליכים הנדרשים לקיום הזרקה בטיחותית ולמניעה של פגיעה מחפצים חדים בסביבה הטיפולית.

3. סימוכין

- 3.1. CDC, 2007. Guideline for isolation precautions: Preventing transmission of infectious agents in healthcare settings. <http://www.cdc.gov/ncidod/dhqp/pdf/guidelines/Isolation2007.pdf>
- 3.2. WHO 2007. Infection prevention and control of epidemic- and pandemic-prone acute respiratory diseases in health care. http://www.emro.who.int/CSR/h1n1/pdf/WHO_CDS_EPR_2007.pdf
- 3.3. APIC position paper 2009. Safe injection, infusion and medication vial practices in healthcare. http://www.apic.org/Content/NavigationMenu/GovernmentAdvocacy/PublicPolicyLibrary/SafeInjections_final.pdf
- 3.4. הנחיות להיגיינת ידיים במוסדות רפואיים – חוזר מנהל רפואה מס' 24/2009 http://www.health.gov.il/download/forms/a3586_mr24_2009.pdf

4. חלות ואחריות

- 4.1. צוות מטפל במוסד רפואי חייב בישום ההנחיות המפורטות במסמך זה
- 4.2. הנהלת המוסד הרפואי אחראית:
 - 4.2.1. לספק האמצעים הנחוצים לשמירה על אמצעי זהירות שגרתיים כחלק בלתי נפרד של הטיפול הרפואי
 - 4.2.2. לתמוך באופן פעיל בקידום הבטיחות במגע עם דם, נוזלי גוף והפרשות כמפורט בהנחיות, כולל תוכנית להדרכת הצוותים בנושאים אלה
 - 4.2.3. לבקר ישום מלא של ההיענות להנחיות להזרקה בטיחותית
- 4.3. הממונה על מניעת זיהומים במוסד רפואי אחראי על תכני ההדרכה בנושאים אלה ומתן המלצות עיתיות להנהלת המוסד לגבי רכש של עזרים בטיחותיים

5. הגדרות

- 5.1. "מוסד רפואי" - בי"ח כללי, גריאטרי או פסיכיאטרי, מוסד סיעודי ומרפאה וכל אתר בו מטופלים אנשים באישור ובפיקוח משרד הבריאות
- 5.2. "סביבה טיפולית" - סביבת המטופל הכוללת את המטופל והמשטחים הסמוכים, כולל ציוד רפואי וציוד אחר במגע ישיר ובלתי ישיר עם המטופל. הסביבה הטיפולית מזדהמת במהירות במחוללים שמקורם במטופל ומנוקה בין מטופלים.
- 5.3. "צוות מטפל" - צוות במגע ישיר עם מטופלים, סביבה טיפולית והציוד בסביבה הטיפולית.
- 5.4. "מחוללים המועברים ע"י דם" – (bloodborne pathogens) מחוללים הנמצאים בדם וגורמים מחלה בני אדם. באופן קלאסי נגיפי HIV, HBV, HCV.
- 5.5. "ציוד מיגון אישי" – (personal protective equipment) ביגוד או ציוד מיוחד הנלבשים ע"י מטפל שמטרתם הגנה בפני מחוללי זיהום. כוללים: חלוקים, כובעים, כפפות, משקפי מגן, משקף פנים, מסיכות.
- 5.6. "אביזרים להזרקה בטיחותית" - (safety injection devices) – מחטים ומזרקים המתוכננים למניעת שימוש חוזר ופציעה חודרת כגון: דוקרנים נשלפים, מחטים נסוגים פנימה לאחר הזרקה.
- 5.7. "מחלה נשימתית חדה בעלת פוטנציאל מגפתי" – (epidemic- and pandemic-prone acute respiratory disease) מחלה זיהומית המועברת מאדם לאדם וגורמת תחלואה נשימתית חדה עם פוטנציאל להתפרצות תחלואה בהיקף נרחב ו/או התפרצות תחלואה חמורה ותמותה.
- 5.8. "היגיינה נשימתית" - (respiratory hygiene and cough etiquette) אמצעים למניעת הדבקה במחוללי זיהום ע"י הפרשות דרכי נשימה של אדם עם תחלואה נשימתית חדה. כוללים כיסוי הפה והאף בעת שיעול, היגיינת ידיים לאחר מגע בהפרשות הנ"ל, הפרדה מרחבית בין אנשים עם תחלואה נשימתית חדה מאנשים בריאים.

6. הנחיות

6.1. ציוד מיגון אישי

- 6.1.1.1. ציוד מיגון אישי מיועד להגן על המטפל מפני העברה של מחוללי זיהום כאשר צפוי מגע עם דם ונוזלי גוף
- 6.1.1.2. יש להעריך סיכון בחשיפה לנוזלי גוף או סביבה מזוהמת לפני כל פעילות בסביבה הטיפולית
- 6.1.1.3. יש לבחור פרטי מיגון אישי נקיים ותקינים על סמך הערכת הסיכון לחשיפה
 - 6.1.1.3.1. כפפות חד פעמיות
 - 6.1.1.3.2. חלוק מיגון עמיד לנוזלים
 - 6.1.1.3.3. מסיכה ומשקפיים להגנה על ריריות העיניים או מגן פנים
- 6.1.1.4. יש לעטות פרטי המיגון הנדרשים בסדר הנכון (נספח א), לפני הפעילות בסיכון
- 6.1.1.5. יש להסיר פרטי המיגון בסדר שימנע זיהום עור וריריות ע"י הציוד המשומש (נספח ב); ציוד חד פעמי להשליך לפסולת בסביבה הטיפולית, ציוד רב פעמי לפנות למיכל מתאים לניקוי וחיטוי ע"פ הנדרש

6.1.6. כפפות

- 6.1.6.1. יש לעטות כפפות בפעילות טיפולית בה צפוי מגע בעור לא שלם, ריריות, הפרשות, דם או נוזלי גוף ו/או מגע בחפצים מזוהמים במרכיבים אלה
 - 6.1.6.2. יש להשתמש בכפפות תקינות במידה המתאימה
 - 6.1.6.3. כפפות אינן במקום היגיינת ידיים אלא בנוסף לכך
 - 6.1.6.4. במטופל נתון: יש להסיר כפפות ולחטא ידיים ברצף פעילות במעבר מאתר גוף מזוהם לאתר נקי כמפורט בהנחיות להיגיינת ידיים במוסדות רפואיים
 - 6.1.6.5. יש להסיר כפפות מייד לאחר המגע בחולה נתון או בסביבתו, להשליכן למיכל פסולת ולחטא ידיים מייד לאחר מכן

6.1.7. חלוק

- 6.1.7.1. יש ללבוש חלוק בלתי חדיר לנוזלים להגנה מלאה על העור והבגדים, במהלך פעולה בה צפויה התזה של נוזלי גוף או במגע גוף של המטפל בסביבה מזוהמת בנוזלי גוף
- 6.1.7.2. יש להסיר את החלוק והכפפות ולהשליכן למיכל פסולת או כביסה ולחטא ידיים לפני עזיבת הסביבה הטיפולית

6.1.8. הגנה על ריריות הפנים (עיניים, אף ופה)

- 6.1.8.1. יש להשתמש במיגון לריריות עיניים, אף ופה במהלך פעולות בהן צפויה התזה או רסס של דם, נוזלי גוף או הפרשות
 - 6.1.8.2. דוגמאות לפעילויות בהן צפויה התזה: שאיבת הפרשות מדרכי נשימה, החיאה, אינטובציה, אנדוסקופיה, במהלך לידה, בחדר ניתוח, חיבור וניתוק מוצא כלי דם בדיאליזה, טיפול בנקזי גוף, טיפול בפצועים וכו'
 - 6.1.8.3. יש לבחור מסיכה, משקפי מגן, מגן פנים או שילוב של חלק מהם בהתאם לסוג הפעילות והסיכון הצפוי

6.2. היגיינה נשימתית

- 6.2.1. יש להגביר מודעות למניעה של תחלואה נשימתית מדבקת במוסד רפואי כל השנה, בדגש על מניעה של תחלואה נשימתית חדה עם פוטנציאל מגפתי (כגון בעונת השפעת)
- 6.2.2. מרכיבים של היגיינה נשימתית:
 - 6.2.2.1. הכלה של הפרשות דרכי נשימה של אדם עם תסמינים של תחלואה נשימתית, ללא קשר לאבחנה ידועה של זיהום דרכי נשימה

- 6.2.2.2. הפרדה גיאוגרפית מתאימה בין מטופלים עם תחלואה נשימתית חדה למטופלים אחרים
- 6.2.2.3. איסור על הגעה של צוות ומבקרים עם תחלואה נשימתית חדה לסביבה הטיפולית
- 6.2.3. יש להדריך מטופלים, מבקרים וצוות מטפל ע"י שילוט ותזכורות מתאימות אחרות לנקוט בפעולות הבאות
 - כיסוי אף ופה בעת שיעול או התעטשות- לא ע"י כף היד
 - שימוש בטישו חד פעמי
 - היגיינת ידיים מיד לאחר מגע עם הפרשות דרכי נשימה
- 6.2.4. **מטופלים** עם תחלואה נשימתית מדבקת מחוץ לחדר, יודרכו לעטיית מסיכת פה-אף להכלת הפרשות דרכי נשימה

6.3. הזרקה בטיחותית

- 6.3.1. שימוש לא נכון במזרקים, מחטים, תמיסות ובקבוקונים להזרקה והכנה של תרופות להזרקה ללא הקפדה על כללי אספטיקה - מסכנים בהעברת מחוללי זיהום
- 6.3.2. התפרצויות של זיהומים המועברים ע"י דם ונוזלי גוף ממטופל למטופלים אחרים מתרחשות כתוצאה של הפרת כללים להזרקה בטיחותית
- 6.3.3. כללים להזרקה בטיחותית נועדו למניעת העברה של מחוללי זיהום באמצעות ידיים, מחטים ומזרקים, תמיסות ותרופות להזרקה ומחייבים היענות מלאה
- 6.3.4. הכללים להזרקה בטיחותית נוספים על ההנחיות המתייחסות לאחסון, הכנה, שימוש ורישום של תרופות

6.3.4.1. טכניקה אספטית

- 6.3.4.1.1. היגיינת ידיים לפני טיפול בציוד ותמיסות להזרקה, הכנה ומתן תרופות
- 6.3.4.1.2. אחסון באזור נקי והכנה של תרופות ותמיסות להזרקה על משטח נקי
- 6.3.4.1.3. חיטוי פתחי בקבוקים, בקבוקונים ושקיות תמיסות לפני חדירתם במחט ומזרק סטריליים
- 6.3.4.1.4. יש להשמיד בקבוקים, בקבוקונים, תמיסה להזרקה ומזרקים שנפתחו במהלך פעילות דחופה

6.3.4.2. תמיסות, בקבוקים ובקבוקונים להזרקה תוך ורידית

- 6.3.4.2.1. תמיסות ירקחו ע"פ כללי רוקחות נאותה
- 6.3.4.2.2. אין להשתמש במחטים, מזרקים, תמיסות שטיפה, סט לעירוי ליותר מחולה יחיד
- 6.3.4.2.3. השימוש בתמיסה להזרקה תוך ורידית לאחר "נעיצת" סט עירוי יעשה תוך שעה מהכנה; אין להשתמש בתמיסה אם הזלפתה לא החלה תוך שעה מנעיצת סט העירוי
- 6.3.4.2.4. אין לסגור סט המחובר לתמיסה ע"י מחט אלא בפקק יעודי סטרילי
- 6.3.4.2.5. אין לדקור במחט בקבוק או שקית עירוי לצורך "שחרור אוויר" – יש להשתמש בסט עירוי מתאים למטרה זו
- 6.3.4.2.6. אין להשתמש בשקית או בקבוקון להכנת תמיסת שטיפה (flush) ליותר מחולה יחיד
 - 6.3.4.2.6.1. יש להעדיף בקבוקים/בקבוקונים לשימוש חד פעמי גם בחולה יחיד
 - 6.3.4.2.7. שימוש חוזר בבקבוק/בקבוקון תמיסה רב פעמי יעשה תמיד במחט ומזרק סטריליים, גם בחולה יחיד

- .6.3.4.2.8 בשימוש בבקבוק/בקבוקונים רב פעמיים:
- אחסון הבקבוק/בקבוקון ייעשה באזור נקי ובטוח בהתאם להוראות היצרן
- העבודה תתבצע באזור נקי, שאינו ביחידת החולה
- אין להחזיר לאזור מרכזי בקבוק/בקבוקון רב פעמי שנעשה בו שימוש ביחידת חולה
- אין לדקור פיה מעבר למס' הפעמים המותר ע"פ הוראות היצרן
- .6.3.4.2.9 אין לצרף שארית של מס' בקבוקים/בקבוקונים להזרקה אחת
- .6.3.4.2.10 אסור להחזיק בקבוקונים להזרקה בכיס בגד

6.3.4.3 מחטים ומזרקים

- .6.3.4.3.1 מחטים ומזרקים נועדו לשימוש חד פעמי; יש להשליך מייד לאחר השימוש למיכל חפצים חדים כיחידה אחת
- .6.3.4.3.2 מזרק ומחט שדרכם הוזרק תכשיר לתוך שקית של מטופל יש להשליך מייד בתום הפעולה
- .6.3.4.3.3 אין להשתמש במזרק אחד לטיפול במספר חולים, גם אם המחט מוחלפת בין מטופל למטופל
- .6.3.4.3.4 אסור להחזיק מזרקים מוכנים להזרקה בכיס בגד
- .6.3.4.3.5 שינוע של מזרק מאיזור ההכנה למטופל יעשה ע"פ כללי אספטיקה

6.3.4.4 ניטור סוכר בדם

- .6.3.4.4.1 אין להעביר מכשיר לניטור סוכר בדם (גלוקומטר) ממטופל למטופל ללא ניקוי וחיטוי
- .6.3.4.4.2 לדיקור האצבע יש להשתמש בדוקרנים בטיחותיים ולא במחט

6.3.4.5 מניעת פגיעה מחפצים חדים

- .6.3.4.5.1 יש להבטיח זמינות של מיכלים לפינוי חפצים חדים בסביבה הטיפולית, כך שפינוי חפצים חדים משומשים יעשה באתר הפעילות
- .6.3.4.5.2 יש להקפיד על פינוי המיכלים כאשר מלאים עד 3/4 מנפחם
- .6.3.4.5.3 ככלל, יש להעדיף שימוש בעזרים בטיחותיים (מחטים, פרפריות ועוד) ברחבי המוסד
- .6.3.4.5.4 בכל מוסד, חובה להגדיר מצבים ואתרים בהם קיים סיכון מוגבר לפגיעה חודרת ו/או חשיפה לדם ולהבטיח זמינות של עזרים בטיחותיים במצבים אלה
- .6.3.4.5.5 חיסונים - יש להעדיף חיסונים המוכנים להזרקה במזרק ומחט בטיחותיים

7. נספחים

7.1. נספח א: לבישה של ציוד מיגון אישי

שילוב הפריטים יעשה ע"פ הסיכון בחשיפה למחוללי זיהום הגלום בפעילות נתונה

1. חלוק

התאם מידה ורכוס מאחור

2. מסיכה

הצמד היטב מעל האף ומתחת לסנטר

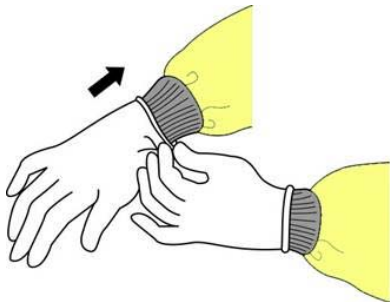

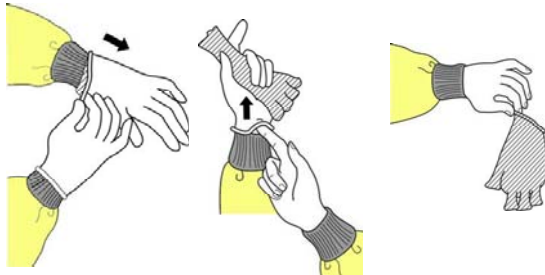
3. משקפיים או מגן פנים

חטאי ידיים לפני עטיית כפפות!

4. כפפות

משוך מעל שרוול החלוק

הסר ככפות
1. הסר כפפה ראשונה

2. אחוז בכפפה ההפוכה ביד העטויה

3. הכפפה השניה משמשת שקית לקליטת הכפפה

הראשונה
השלך את הכפפות למיכל יעודי

בצע/י היגיינת ידיים לאחר הסרת הכפפות!

הסר משקפי מגן או מגן פנים

הסר חלוק

1. פתח את הרכיסה בלי לגעת בחלק הקדמי

2. פשוט את החלוק כשחלקו הנקי (הקרוב לגוף)

הופך לחיצוני

3. השלך למיכל הפינוי במתחם הבידוד

3

2

1

הסר מסכה מחוץ למתחם הבידוד
בלי לגעת בשטח החיצוני
השלך למיכל פינוי מחוץ למתחם הבידוד

בצע/י שנית היגיינת ידיים לאחר פינוי המסכה!

